

УДК 330.322.2: 338.3

І. М. Крейдич,
 д. е. н., доцент, професор кафедри теоретичної та прикладної економіки,
 Національний технічний університет України "КПІ"

ПАРАДИГМА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

I. Kreidych,
 Doctor of Economics., docent, Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics,
 National Technical University of Ukraine "KPI"

THE INDUSTRIAL ENTERPRISE'S DEVELOPMENT INVESTMENT POLICY PARADIGM

У статті на основі дослідження концептів інвестиційних теорій виявлено відсутність дієвих інституціональних заходів. Доведено потребу у розробленні і впровадженні принципів наукових підходів та методологічного базису формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств. Це передбачає використання рушійних механізмів стимулювання інвестиційної діяльності на основі розширеного відтворення виробничо-економічних систем. У результаті діяльність промислових підприємств скеровується на розвиток за рахунок коригування вагомості впливу зовнішніх та внутрішніх факторів інтенсифікації інноваційних процесів на темпи загальноекономічного прискорення. Результати наукового аналізу дефініцій інвестиційної діяльності дозволили виявити першооснови визначення економічної сутності інвестиційної політики підприємств. Встановлено тенденцію розуміння сутності інвестиційної політики з позицій теорії інституціонально-інформаційної економіки. У статті запропоновано трактування сутності "інвестиційної політики підприємства". Вона визначається як форма реалізації інвестиційної ідеології та економічної політики виробничо-економічної системи в розрізі найбільш важливих аспектів інвестиційної діяльності на окремих етапах її існування.

In the article the effective institutional measures absence was revealed on the basis of investment theory concepts research. The need for the development and implementation of fundamental scientific approaches and methodological basis of the industrial enterprises' investment policy formation and implementation was proved. It foresees the use of the driving mechanisms for investment activity stimulating based on the expanded reproduction of industrial and economic systems. As the result, the industrial activities directed on the development by adjusting the weight of the external and internal innovation processes intensification factors impact on the rate of general economic acceleration. The results of the scientific analysis of investment activity definitions revealed a primary basis for determining the economic nature of the enterprises' investment policy. The trend of understanding of the investment policy nature from the positions of institutional and information economics theory was established. The article offers interpretation of the essence of the "enterprise's investment policy". It is defined as a realization of investment ideology and economic policy of industrial and economic system form in the context of the most important aspects of investment at various stages of its existence.

Ключові слова: інвестиційна політика, розвиток промислових підприємств, інвестиційна діяльність, інноваційний процес, інвестиційні теорії.

Key words: investment policy, industrial enterprise's development, investment, innovation process, investment theories.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Необхідність перегляду парадигми формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств зумовлено недостатнім рівнем теоретичного розроблення підходів до формування інвестиційної політики, нехтуванням значущості регуляторних механізмів управ-

ління інвестиційною діяльністю в умовах трансформаційної економіки, невідповідністю традиційних управлінських підходів вимогам сучасної економічної системи. Це потребує зміни підходів до методології дослідження інвестиційного процесу з акцентом на відтворювальну структуру інвестицій та інноваційну модель розвитку економіки.

Таблиця 1. Постулати методології формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств

Постулати негативного впливу	Постулати нейтрального типу	Постулати позитивного впливу
1. Упередження, що інвестиційна стратегія передуватиме інвестиційній політиці	1. Швидкий період окупності інвестицій є запорукою ефективності реалізації інвестиційного проекту	1. Стабільне податкове законодавство та спрощений порядок адміністрування податків
2. Показники оцінювання ефективності інвестиційних проектів (чиста дисконтована вартість інвестицій, внутрішня норма рентабельності) є основними орієнтирами при прийнятті рішень щодо доцільності інвестицій	2. Інвестування є менш ризикованим ніж кредитування	2. Проведення реструктуризації активів підприємства
3. Податкові пільги сприяють залученню інвестицій у реальний сектор економіки	3. Присутність конвергенції на інвестиційному ринку	3. Реалізація процедури контролінгу інвестиційної діяльності
4. Інвестування в інструменти фінансового ринку	4. Венчурне інвестування	4. Стабільна політична ситуація
5. Рівень інвестиційної привабливості підприємства (інтегральний показник інвестиційної привабливості)	5. Амортизаційна політика підприємства	5. Рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу
6. Ризики та перешкоди на шляху реалізації інвестиційної політики	6. Інституціональне забезпечення інвестиційного процесу в економіці	

Джерело: розроблено автором.

У вітчизняних економічних дослідженнях проблеми інвестиційної політики розвитку промислових підприємств відповідно до фахової спеціалізації досліджують такі вчені: О.М. Алимов, В.М. Геєць, Т.Т. Ковальчук, В.В. Микитенко, В.І. Мунтіян, В.Г. Федоренко та інші науковці [1—5].

МЕТА СТАТТІ

Метою даної статті є розроблення та впровадження принципів наукових підходів та методологічного базису формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових виробничо-економічних систем.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

На основі емпіричного засновку, відповідно до теорії інституціонально-інформаційної економіки сучасна виробничо-економічна система в умовах нестабільного ринкового середовища повинна самостійно приймати управлінські рішення стосовно розроблення і реалізації стратегії і тактики господарсько-економічної діяльності в цілому та її інвестиційного забезпечення зокрема, з метою розширеного відтворення. Тому дослідження гіпотези зрівноважувальної дії нормативно-правового, програмного і фінансового механізмів у межах методології формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств в умовах ресурсних обмежень набуває наукового і практичного значення.

Дослідження процесів формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств зосереджено на процесі реального інвестування у зв'язку з гострою необхідністю оновлення основних виробничих засобів вітчизняних підприємств промисловості.

Методологічні засади формування та реалізації інвестиційної політики з урахуванням науково-теоретичних надбань включають теоретичний базис, організаційну структуру та види інституційно-ресурсного забезпечення.

Насамперед обґрунтуємо теоретичний базис проведення інвестиційної політики розвитку промислових підприємств.

Постулати теоретичного базису методології формування та реалізації інвестиційної політики доцільно класифікувати за типами впливу на ефективність реалізації інвестиційної діяльності на: негативні, нейтральні та позитивні (табл. 1).

Проведемо дослідження постулатів негативного, позитивного та нейтрального впливу методології формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств (рис. 1).

Слід зазначити, що базування на постулатах негативного та позитивного впливу під час реалізації інвестиційної політики розвитку підприємства можна вважати умовно визначеними, які й спрямовують у тому чи іншому напрямі.

Однак найбільш ризикованим є ґрунтування на постулатах нейтрального впливу, що за своєю природою схильні до динамічного коливання під впливом адаптаційно-конвергованих умов та латентного коригування можуть змінювати вектор впливу у бік двох базових напрямів. На наш погляд, упередження, що інвестиційна стратегія передуватиме інвестиційній політиці негативно впливає на ефективність інвестиційної діяльності підприємства. Вважаємо, що інвестиційна стратегія є складовою інвестиційної політики підприємства. Такі показники оцінки ефективності інвестиційних проектів, як чиста дисконтована вартість інвестицій, внутрішня норма рентабельності широко використовуються у практиці прийняття інвестиційних рішень і фактично є основними орієнтирами при визначенні ефективності та доцільності інвестицій. Але, на наш погляд, зазначені показники оцінки ефективності інвестицій не відповідають сучасним умовам господарювання, потребують подальшого опрацювання і не можуть виступати основними критеріями при прийнятті інвестиційних рішень, оскільки не враховують вплив логістичних параметрів.

Вважаємо, що податкові пільги не є інструментом стимулювання припливу іноземних інвестицій в Украї-

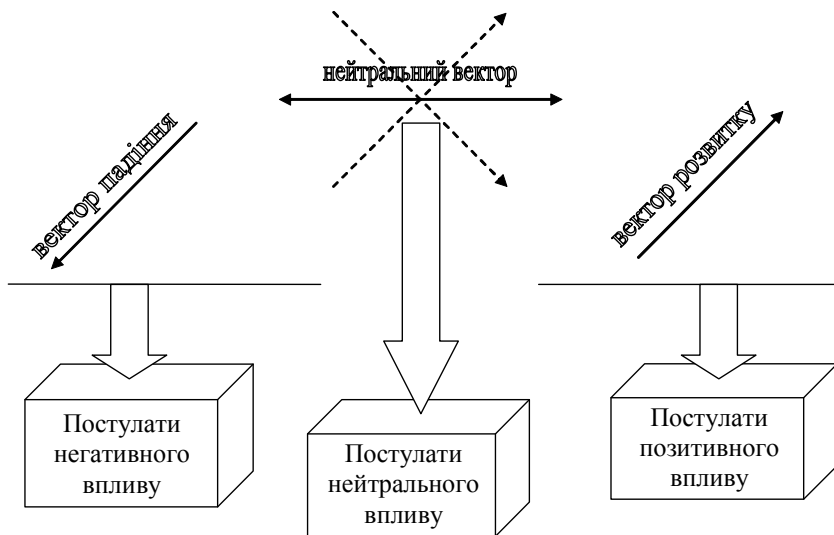

Рис. 1. Вектори впливу постулатів інвестиційної політики розвитку промислової виробничо-економічної системи

Розроблено автором.

ну. Результати експертних опитувань потенційних інвесторів показують, що основним пріоритетом при прийнятті рішень про доцільність інвестування в ту чи іншу країну є не податкові пільги, а стабільність податкової системи і зрозумілий для інвестора порядок адміністрування податків.

Ще одним постулатом негативного впливу є інвестування в інструменти фінансового ринку. При інвестуванні в інструменти фінансового ринку не створюється додана вартість.

Більшість фахівців у сфері інвестування наголошують про необхідність визначення рівня інвестиційної привабливості підприємства (інтегрального показника інвестиційної привабливості), який, на жаль, не враховує інвестиційний потенціал підприємства і, на наш погляд, не повинен бути основним критерієм під час прийняття рішення щодо доцільності інвестування в конкретне підприємство.

Ризики та перешкоди на шляху реалізації інвестиційної політики априорі негативно впливають на процес інвестування.

До нейтральних постулатів належать: швидкий період окупності інвестицій, як запорука ефективності інвестицій; уявлення, що інвестування краще ніж кредитування; присутність конвергенції на інвестиційному ринку; венчурне інвестування; амортизаційна політика підприємства; інституціональне забезпечення інвестиційного процесу в економіці.

До постулатів позитивного впливу слід віднести стабільне податкове законодавство та спрощений порядок адміністрування податків, реструктуризацію активів підприємства, контролінг інвестиційної діяльності, стабільну політичну ситуацію, рівень інноваційно-інвестиційного потенціалу.

Алгоритм вирішення наукової проблеми передбачає розроблення концептуальних положень методології проведенні інвестиційної політики виробничо-економічної системи.

Ідеологія дослідження полягає в упорядкуванні в часі та структуруванні в просторі залучення фінансових ресурсів з оптимізацією збалансування вхід/вихідних

потоків для поступової самоорганізації процесу стійкого розвитку підприємств суб'єктів інвестиційного ринку.

Методологія формування та реалізації формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств базується на таких підходах (рис. 2—3):

1. Системний підхід. Передбачає дослідження підприємства як системи взаємодіючих динамічних процесів, що впливають на ефективність його інвестиційної політики. Системний підхід вимагає координації всіх аспектів діяльності підприємства, що призводить до пов'язання завдань, які виникають у межах інвестиційної політики, з місією виробничо-економічної системи, її баченням, загальною економічною політикою підприємства і його стратегічними цілями. Система включає в

себе такі компоненти, як структура, входи, виходи, закон поведінки системи, мету і обмеження, а також вона має поділятися, бути відносною та цілісною.

2. Процесний підхід. Використання процесного підходу під час формування та реалізації інвестиційної політики підприємства — це розгляд всієї діяльності підприємства як мережі взаємодіючих інвестиційних процесів, що здійснюють всередині організаційної структури підприємства та реалізують його мету.

3. Функціональний підхід. В основі функціонального підходу до формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислового підприємства лежить послідовна реалізація загальних функцій менеджменту, через конкретні. Інвестиційна політика розвитку промислового підприємства на засадах цього підходу передбачає розроблення та складання планів розвитку підприємств, прогнозування; створення потрібних служб і підрозділів, встановлення взаємовідносин між ними й іншими рівнями управління підприємством; стимулювання працівників; забезпечення перевірки отриманих результатів від запроваджених змін; усунення відхилень та недоліків у процесі інвестиційної діяльності, здійснення коригувальних дій.

4. Комплексний підхід. Зумовлений необхідністю дослідження всіх сторін інвестиційної діяльності підприємства. Комплексність методології формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств — це єдність цілей, завдань, змісту, методів і форм інвестиційного процесу, його впливу і взаємодії. Комплексний підхід до інвестиційної політики сприяє розвитку виробничо-економічної системи, орієнтує на досягнення стратегічних цілей економічної політики підприємства, сприяє ефективності інвестиційної діяльності підприємства та піднімає його загальну результативність.

5. Ситуативний підхід. В основу ситуативного підходу покладено вибір і застосування тих чи інших методів інвестиційного менеджменту залежно від ситуації, у якій знаходиться підприємство. Ситуативний підхід під час управління розвитком передбачає, що не можна застосувати універсальні теорії до підприємства, оскільки

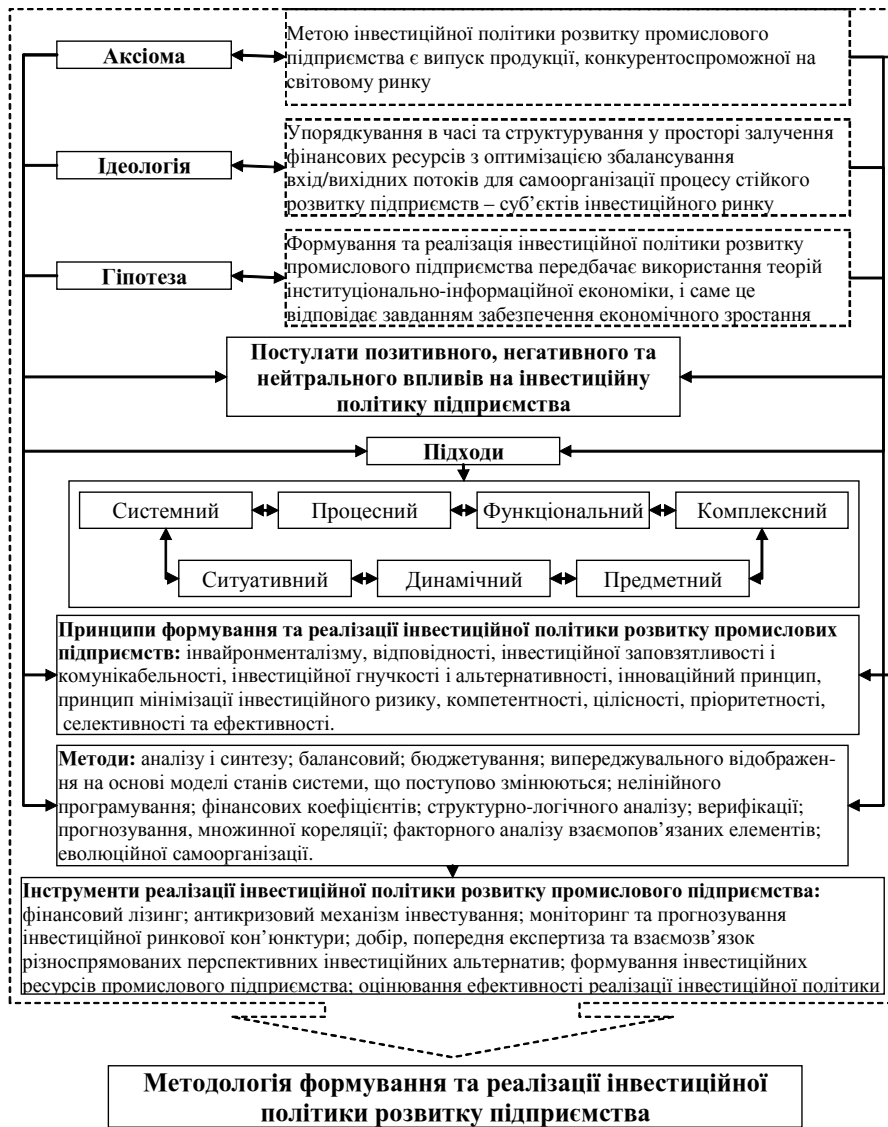

Рис. 2. Методологічні засади формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислового підприємства

Розроблено автором.

кожна система унікальна та спрямований на підбір прийомів інвестиційного менеджменту для конкретних інвестиційних завдань з метою найефективнішого досягнення мети.

6. Динамічний підхід. Інвестиційна політика розвитку промислового підприємства на засадах динамічного підходу здійснюється поетапно та передбачає розгляд усіх робіт відповідно до часу їхньої реалізації.

7. Предметний підхід визначає об'єкти управління, які безпосередньо пов'язані з інвестиційною діяльністю (маркетингова, фінансова, зовнішньоекономічна тощо). Реалізація інвестиційної політики відбувається поетапно, впливаючи з тривалості реалізації мети, та на основі зосередження на певному об'єкті управління відповідно.

В основі розроблення інвестиційної політики розвитку промислового підприємства лежать принципи нової управлінської парадигми — системи стратегічного управління. До основних з цих принципів, що забезпечують підготовку і ухвалення інвестиційних рішень в процесі розроблення інвестиційної по-

літики розвитку виробничо-економічної системи належать:

1. Принцип інвайронменталізму. Цей принцип полягає в тому, що при розробленні інвестиційної політики організація розглядається як певна система, повністю відкрита для активної взаємодії із зовнішнім інвестиційним середовищем. Відкритість підприємства як соціально-економічної системи і його здібність до самоорганізації дозволяють забезпечувати якісно інший рівень формування його інвестиційної політики. На противагу інвайронменталізму конституціоналізм означає закриту організацію, діяльність якої не припускає інвестицій і інших взаємин із зовнішнім середовищем.

2. Принцип відповідності. Будучи частиною загальної економічної політики розвитку виробничо-економічної системи, інвестиційна політика носить по відношенню до неї підлеглий характер. Тому вона повинна бути узгоджена із стратегічними цілями і напрямками операційної діяльності підприємства. Інвестиційна політика при цьому розглядається як один з головних чинників забезпечення ефективного розвит-

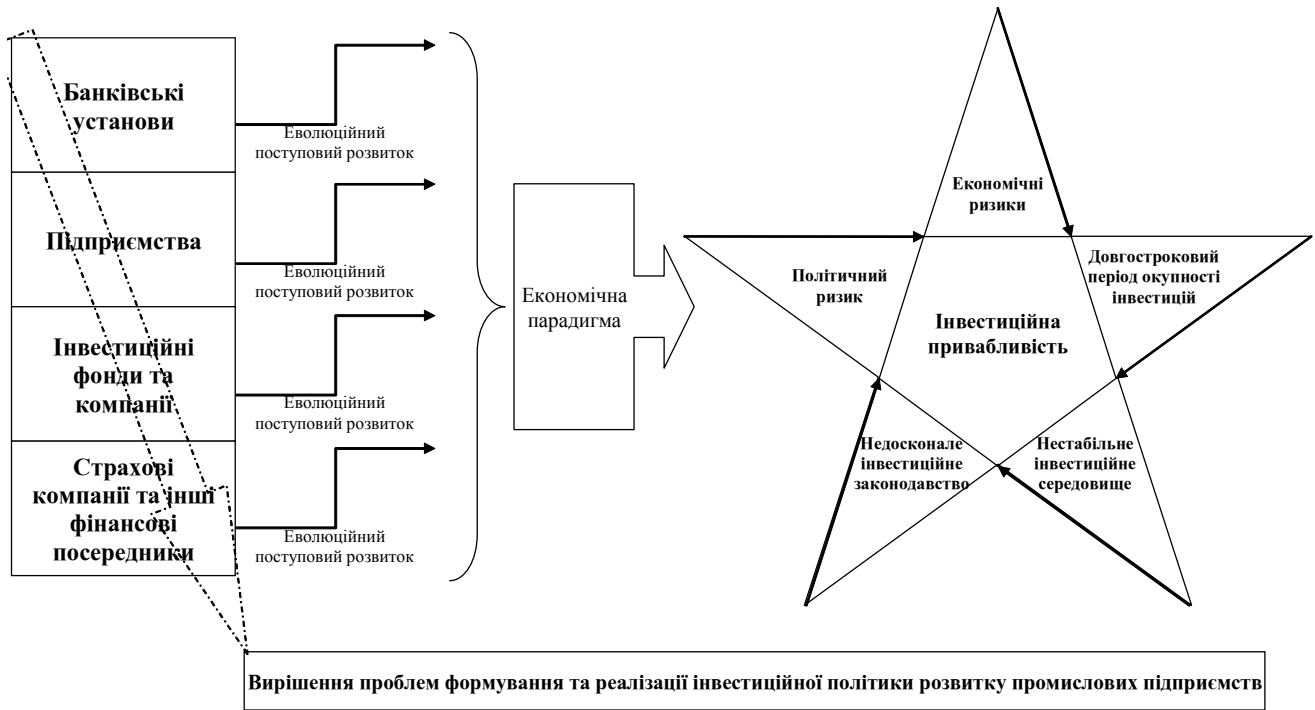

Рис. 3. Концептуальні положення проведення інвестиційної політики виробничо-економічної системи

Розроблено автором.

ку підприємства відповідно до вибраної загальної економічної політики.

Крім того, розроблена інвестиційна політика повинна забезпечувати поєднання перспективного, поточного і оперативного управління інвестиційною діяльністю.

3. Принцип інвестиційної заповзятливості і комунікабельності. Даний принцип полягає в активному пошуку ефективних інвестиційних зв'язків за всіма напрямками і формами інвестиційної діяльності, а також на різних стадіях інвестиційного процесу. Інвестиційна поведінка такого роду пов'язана з постійною трансформацією напрямів, форм і методів здійснення інвестиційної діяльності на всьому шляху до досягнення поставлених стратегічних цілей з урахуванням нестабільного зовнішнього інвестиційного середовища.

4. Принцип інвестиційної гнучкості і альтернативності. Інвестиційна політика повинна бути розроблена з урахуванням адаптивності до змін факторів зовнішнього інвестиційного середовища. Крім того в основі стратегічних інвестиційних рішень повинен лежати активний пошук альтернативних варіантів напрямів, форм і методів здійснення інвестиційної діяльності, вибір якнайкращих з них, побудова на цій основі загальної інвестиційної стратегії і формування механізмів ефективної її реалізації.

5. Інноваційний принцип. Формуючи інвестиційну стратегію, слід мати на увазі, що інвестиційна діяльність є головним механізмом впровадження технологічних нововведень, що забезпечує зростання конкурентної позиції підприємства на ринку. Тому реалізація загальних цілей стратегічного розвитку виробничо-економічної системи в значній мірі залежить від того, наскільки його інвестиційна політика відображає досягнуті резуль-

тати технологічного прогресу і адаптована до швидкого використання його результатів.

6. Принцип мінімізації інвестиційного ризику. Практично всі основні інвестиційні рішення, що приймаються в процесі формування інвестиційної політики, в тому чи іншому ступені змінюють рівень інвестиційного ризику. В першу чергу це пов'язано з вибором напрямів і форм інвестиційної діяльності, формуванням інвестиційних ресурсів, впровадженням нових організаційних структур управління інвестиційною діяльністю. Особливо сильно рівень інвестиційного ризику зростає в періоди зростання інфляції. У зв'язку з різним менталітетом інвестиційної поведінки по відношенню до рівня допустимого інвестиційного ризику на кожному підприємстві в процесі розробки інвестиційної політики цей параметр повинен встановлюватися диференційовано.

7. Принцип компетентності. Як і б фахівці не залучалися до розроблення окремих параметрів інвестиційної політики розвитку підприємства, її реалізацію повинні забезпечувати підготовлені фахівці — фінансові менеджери.

8. Принцип цілісності — дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємства одночасно за рахунок активізації інвестиційної діяльності.

9. Принцип пріоритетності — активізація інноваційно-інвестиційної діяльності має здійснюватися в умовах обґрунтованих перспективних пріоритетів розвитку.

10. Принцип селективності — припускає відбір інноваційних проектів, що приносять позитивний економічний, соціальний та інші види ефекту, для включення їх в програму інвестування.

11. Принцип ефективності — передбачає можливість державної фінансової підтримки інноваційних проектів, що дозволить значно підвищити ефективність інвестиційних проектів.

До методів методології формування та реалізації інвестиційної політики розвитку промислового підприємства належать: метод аналізу і синтезу; балансовий метод; метод бюджетування; метод випереджуючого відображення на основі моделі станів системи, що поступово змінюються; метод нелінійного програмування; метод фінансових коефіцієнтів; метод структурно-логічного аналізу; метод верифікації; методи прогнозування, метод множинної кореляції; метод факторного аналізу взаємопов'язаних елементів; метод еволюційної самоорганізації.

Аксіома запропонованої методології дослідження. Метою інвестиційної політики розвитку промислових підприємств є випуск продукції (робіт, послуг), що конкурентоспроможна на світовому рівні. При цьому вирішуються похідні завдання: економічне — економічне зростання, соціальне — підвищення рівня життя.

Організаційно-структурна підтримка методології формування та реалізації інвестиційної політики є ієрархічною. Складна система управління має елементи управління, що впливають на ефективність інвестиційної політики розвитку промислової виробничо-економічної системи. Для того щоб збалансувати організаційну структуру системи, необхідно задати функції кожного її елемента та встановити обернені зв'язки (створити регулятор).

До інструментів реалізації інвестиційної політики розвитку виробничо-економічної системи слід віднести: фінансовий лізинг; антикризовий механізм інвестування; моніторинг та прогнозування інвестиційної ринкової кон'юнктури; добір, попередня експертиза та взаємозв'язок різноспрямованих перспективних інвестиційних альтернатив; формування інвестиційних ресурсів промислового підприємства; оцінку ефективності реалізації інвестиційної політики промислового підприємства; оцінку ризиків, що виникають у процесі реалізації інвестиційної політики промислового підприємства; методичне забезпечення реалізації інвестиційних проєктів.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інвестиційна політика представляє собою форму реалізації інвестиційної ідеології та економічної політики виробничо-економічної системи в розрізі найбільш важливих аспектів інвестиційної діяльності на окремих етапах її існування.

Теоретично обґрунтовано методологічні засади формування інвестиційної політики розвитку промислових підприємств та удосконалено базові положення теорії інвестування, які: а) передбачають побудову акумуляційно-релевантного підґрунтя розширеного відтворення виробничо-економічних систем; б) скеровують її траєкторію розвитку за рахунок коригування вагомості впливу зовнішніх та внутрішніх факторів інтенсифікації інноваційних процесів на темпи загальноекономічного прискорення; в) визначають концептуальність аналогій за принципом золотого січення та нівелюють застарілі економічні парадигми, що не поєднуються з економічними реаліями та неспроможні до симбіотичного функціонування.

Обґрунтовано концепцію розроблення економічної моделі формування та реалізації інвестиційної політи-

ки підприємства, у якій враховано: 1) інституціональні особливості економічного сектору, зумовлені недостатньою капіталізацією, переважним домінуванням комерційної банківської діяльності, браком надійних фінансових інструментів; 2) деструктивізм грошово-кредитної політики, що нівелює інвестиційний розвиток промислових підприємств; 3) еволюційність інституціонального забезпечення інвестиційної діяльності багаторівневої виробничо-економічної системи; 4) формування засобів удосконалення фондових методів фінансування. Її побудовано на основі комбінації базових положень теорії німецької, японської і американської моделей функціонування інвестиційного ринку, що дозволяє ефективно імпортувати досвід цих моделей з поступовою асиміляцією в практику інвестиційної діяльності України.

Література:

1. Данилишин Б.М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: у 2 т. / Б.М. Данилишин, В.В. Микитенко. — К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України; ЗАТ "Нічлава", 2008. — 336 с. (т. 1).
2. Ковальчук Т.Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т. Т. Ковальчук. — К.: Знання, 2004. — 638 с.
3. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць. — К.: НАН України. Ін-т екон. прогнозування, 2000. — 344 с.
4. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: моногр. / [О. М. Алімов, О.О. Веклич, В.В. Венгер, Н.П. Гончарова]. — К.: НАНУ, 2005. — 540 с.
5. Мунтіян В.І. Основи теорії інформаційної моделі економіки: моногр. / В.І. Мунтіян. — К.: НАН України, Міжнар. наук.-навч. центр ЮНЕСКО інформ. технологій та систем: КВІЦ, 2004. — 367 с.

References:

1. Danylyshyn, B.M. and Mykytenko, V.V. (2008), Fenomenolohichni al'ternatyvy ekonomichnoho zrostantia Ukrainy [Phenomenological alternatives to economic growth in Ukraine], Rada po vyvchenniu produktyvnykh syl Ukrainy NAN Ukrainy ZAT "Nichlava", Kyiv, Ukraine.
2. Koval'chuk, T. T. (2004), Ekonomichna bezpeka i polityka: iz dosvidu profesijnogo analityka [Economic security and politics: the experience of the professional analyst], Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Heiets', V.M. (2000), Nestabil'nist' ta ekonomichne zrostantia [Instability and Economic Growth], NAN Ukrainy. In_t ekon. prohnozuvannia, Kyiv, Ukraine.
4. Alimov, O. M. Veklych, O. O. Venher, V. V. and Honcharova, N. P. (2005), Ekonomichnyy rozvytok Ukrayiny: instytutsional'ne ta resursne zubespechennya [The economic development of Ukraine: institutional and resource providing], NANU, Kyiv, Ukraine.
5. Muntian, V.I. (2004), Osnovy teorii informatsionnoi modeli ekonomiky [Bases of theory of informational economy model], NAN Ukrainy, Mizhnar. nauk.-navch. tsentr YuNESKO inform. tekhnolohij ta system KVI TS, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2014 р.